WIADOMOŚCI ARCHIDIECEZJALNE WILEŃSKIE

DWUTYGODNIK KAPŁAŃSKI

Sanctifica eos in veritate. Joan. 17, 17.

Adres Redakcji i Administracji: Wilno, M. Magdaleny 4 (Kurja Metropolitalna)
Konto P. K. O.: Nr. 700.255 — „Wiadomości Archid. Wileńskie" — Wilno
Konto P. K. O.: Nr. 700.262 — „Kurja Metropolitalna Wileńska" — Wilno

Prenumerata: rocznie 12 złotych, półrocznie 6 zł., numer pojedyńczy 50 groszy
Ogłoszenia: 1/1 strony 40 zł., 1/2 strony 20 zł., 1/4 strony 10 zł., 1/8 strony 5 zł.

Rok XII. Wilno, dn. 25 listopada 1938 r. Nr. 22

DZIAŁ URZĘDOWY.

ZARZĄDZENIA STOLICY APOSTOLSKIEJ.

Dekret w sprawie niewprowadzania specjalnego nabożeństwa do Najświętszej Głowy Pana Jezusa.

Zwrócono się do Kongregacji Św. Oficjum z zapytaniem, czy można wprowadzić specjalne nabożeństwo do Najśw. Głowy Pana Jezusa.

Dnia 15 czerwca 1938 roku Księża Kardynałowie, ustanowieni do czuwania nad sprawami wiary i obyczajów, zebrani na plenarnem zgromadzeniu, rzecz całą dokładnie rozważywszy, wziąwszy pod uwagę zdanie konsultorów i zważywszy na dekret z 26 maja 1937 r. „De novis devotionis formis non introducendis", postanowili, że specjalne nabożeństwo do Najśw. Głowy Pana Jezusa nie może być wprowadzane.

Dnia 16 tegoż miesiąca Ojciec święty, Pius XI, na audjencji, udzielonej Asesorowi Św. Oficjum, to rozstrzygnięcie, wydane przez Księży Kardynałów, zatwierdził i ogłosić polecił.

Dan w Rzymie, w siedzibie Św. Oficjum, dnia 18 czerwca 1938 roku.

(—) *R. Pantanetti*, sekretarz św. Kongregacji Oficjum.

(*Acta Apost. Sedis*, tom XXX, str. 226).

Sacra Congregatio Concilii.

Romana et aliarum

Abstinentiae et ieiunii

Die 13 Novembris 1937

Species facti. — Novissimis temporibus nonnulli locorum Ordinarii huic Sacrae Congregationi exposuerunt haud parvas adesse difficultates in observanda lege abstinentiae et ieiunii in pervigilio Nativitatis Domini, sive ob inductam praxim celebrandi proximam festivitatem inde a pervigilio etiam epulis, qualitate et quantitate, vetitis a lege, sive ob curas et labores quibus fideles et sacerdotes hac die premuntur.

Quapropter iidem Ordinarii petierunt ut obligatio haec cessaret a meridie ipsius pervigilii, uti statutum est pro Sabbato Sancto in canone 1252 § 4 Codicis iuris canonici.

Animadversiones. — Contra petitam dispensationem extare videtur peculiaris lex de qua in canone 1252 § 2, ideo lata ut fideles rite praeparentur ad pie sancteque Incarnationis Domini mysterium recolendum, cuius festivitas, quae inter maximas Ecclesiae catholicae recensetur, nonnisi absoluto eodem pervigilio seu a media nocte liturgice celebratur.

Rationes vero, quae pro dispensatione afferuntur, non videntur solido niti fundamento. Et praxis in contrarium inducta potius abusus est dicenda, ideoque pro viribus adlaborandum est ab iis praesertim, quibus cura imminet animarum, ut removeatur. Extraordinaria praeterea sacerdotum ad fidelium in huiusmodi perviglio defatigatio occurrit fere ubique in universa Ecclesia.

Ceterum in casibus particularibus praesto sunt principia theologiae moralis de causis a ieiunio excusantibus, necnon quae in canone 1245 § 1 statuuntur.

Denique concessio per canonem 1252 § 4 facta quoad Sabbatum Sanctum adduci nequit in exemplum, cum Resurrectio Domini inde a meridie eiusdem pervigilii celebretur.

Resolutio. — In plenariis autem comitiis, die 13 novembris 1937 habitis, Emmi Patres huius Sacrae Congregationis ad propositum dubium: *An et quomodo expediat concedere dispensationem a lege abstinentiae et ieiunii in pervigilio Nativiatis Domini*", responderunt: *Negative, seu non expedire, et ad mentem.* Mens autem est ut Ordinarii satagant opportunis instructionibus fideles inducere ad ius commune servandum".

Quam resolutionem in audientia diei 18 eiusdem mensis, referente subscripto S. Congregationis Concilii Secretario, Sanctissimus Dominus Noster Pius PP. XI approbare et confirmare dignatus est.

I. BRUNO, Secretarius.

(*Acta Apost. Sedis,* tom XXX, 1938, p. 160).

ZARZĄDZENIA ORDYNARJATU ARCYBISKUPIEGO.

W sprawie zapisywania metryk chrzestnych dzieci przedślubnych.

SĄD ARCYBISKUPI I METROPOLITALNY WILEŃSKI
Wilno, dnia 19. XI. 1938 r.

Do Przewielebnych Księży Proboszczów.

W Kurendzie za rok 1923 na stronicy 39 — 41 były podane uwagi, dotyczące skutków prawnych małżeństwa. Informacje te miały na względzie przedewszystkiem prawo kanoniczne, nie zaś prawo cywilne, obowiązujące w naszej archidiecezji.

Zdarza się, że rodzice po zawarciu małżeństwa zapisują przy chrzcie swoje dzieci przedślubne na nazwisko ich ojca, jako dzieci, pochodzące z rodziców ślubnych. Władze sądowe i administracyjne kwestjonują takie zapisy i żądają poprawienia metryki tylko na imię i nazwisko matki, a to na zasadzie art. 132 Zwodu praw Ros. (t. X. cz. 1), gdzie powiedziano, że „nieślubnemi są dzieci urodzone z niezamężnej". Sciśle więc według prawa cywilnego, obowiązującego w naszej archidiecezji, należy dziecko, urodzone przed ślubem, zapisywać na imię i nazwisko matki. Przy czem należy powiadomić ojca nieślubnego dziecka, aby starał się swoje dziecko uprawnić w Sądzie Okręgowym przed upływem roku.

Oficjał *Ks. Chalecki.*

RUCH PERSONALNY.

Na mocy zarządzenia JE. Księdza Arcybiskupa-Metropolity w składzie osobistym Duchowieństwa zaszły następujące zmiany:

Ks. Bolesław Maciejowski, mian. Dziekanem Nadwilejskim, 28. X. 38. N. O-600/38.

Ks. Bolesław Teżyk, zwolniony od pełnienia obowiązków Dziekana Nadwilejskiego, 28. X. 38. N. O-601/38.

Ks. Adam Bakura, wik. w Odelsku, mianowany wikarym w Łyntupach, 2. XI. 38. N. 608/38.

Ks. Witold Bronicki, wik. w Łyntupach, mian. wik. parafji Ś. Jakóba w Wilnie, 2. XI. 38. N. O-609/38.

Ks. J. Ostreyko.
w/z Kanclerza Kurji.

ZARZĄDZENIA PRAWNO-PAŃSTWOWE

Okólnik Min. W. R. i O. P. Nr. 58 z dn. 30 września 1938 r. (BP-20989/38) w sprawie przesunięć automatycznych do wyższych grup uposażeniowych.

(*Dz. U. Min. Wyznań Relig. i Oświec. Publ.* 1938 r. N. 11, str. 451).

Automatyczne przechodzenie nauczycieli do wyższych grup uposażenia uzależnione jest w myśl §§ 13 — 33, 48 — 59 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 19 grudnia 1933 r. (Dz. U. R. P. Nr. 102, poz. 781) od następujących czynników:

1) ilości lat służby,
2) rodzaju szkoły, w której nauczyciel pracuje,
3) kwalifikacyj (egzaminów naukowych, studjów wyższych i t. d.).

Czas służby mający wpływ na wymiar uposażenia należy liczyć do dnia 1. II. 1934 r. według przepisów w tym czasie obowiązujących, a więc czas służby, który bądź został zaliczony do uposażenia przez czynne w swoim czasie Komisje Werefikacyjne, bądź władze szkolne, bądź wreszcie liczył się z urzędu na podstawie obowiązujących przepisów.

Przy liczeniu czasu służby należy kierować się począwszy od dnia 1. II. 1934 r. następującemi zasadami:

Uwzględnia się przy wymiarze uposażenia:

1) czas nieprzerwanej służby czynnej oraz czas pracy i służby nauczycielskiej, jak również czas pracy zawodowej zaliczony na podstawie art. art. 15, 90 lub 93 ustawy z dnia 1 lipca 1926 r. o stosunkach służbowych nauczycieli, i art. 99 ust. 2 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 lutego 1928 r. o stosunku służbowym profesorów państwowych szkół akademickich i pomocniczych sił naukowych tych szkół (Dz. U. R. P. Nr. 76 z r. 1933, poz. 551),

2) wszelkie płatne urlopy,

3) bezpłatne urlopy, udzielone na czas piastowania mandatu poselskiego lub senatorskiego oraz urlopy bezpłatne udzielone nauczycielowi dla dalszego kształcenia się zawodowego, dla celów naukowych lub oświatowych.

Nie uwzględnia się przy wymiarze uposażenia:

1) czasu pełnienia obowiązkowej służby wojskowej w szeregach,

2) czasu zawieszenia w służbie lub osadzenia w areszcie śledczym, gdy w wyniku związanego z tem postępowania sądowego lub dyscyplinarnego zapadł wyrok skazujący lub orzeczenie nakładające karę dyscyplinarną,

3) lat służby, odliczonych w drodze kary dyscyplinarnej,

4) okresu czasu, który w myśl obowiązujących przepisów nie podlega zaliczeniu do wysługi lat.

Równocześnie Ministerstwo uchyla okólniki swoje: Nr. 89 z dnia 19-go czerwca 1934 r. (BP-13711/34), Nr. 130 z dnia 28 sierpnia 1934 r. (BP-17099/34) i Nr. 179 z dnia 6 grudnia 1934 r. (BP-38551/34).

Dyrektor Biura Personalnego:

W. Przybyłowicz.

Okólnik Min. W. R. i O. P. Nr. 59 z dn. 15 października 1938 r. (BP-10551/38) w sprawie ograniczenia uposażenia.

(*Dz. U. Min. Wyznań Relig. i Oświec. Publ.* 1938 r. N. 11, str. 452).

Przy stosowaniu przez władze szkolne przepisów art. 65 b) ust. 7 ustawy o państwowej służbie cywilnej i art. 78 ust. 4 ustawy z dnia 1 lipca 1926 r. o stosunkach służbowych nauczycieli Ministerstwo spotkało się w różnych okręgach z przypadkami dokonywania nieznacznego tylko ograniczenia uposażenia, jakkolwiek odnośni pracownicy obwinieni byli o bardzo ciężkie występki służbowe, posiadające cechy czynów ściganych w drodze karnej, skutkiem czego zostali później wydaleni ze służby. Z uwagi na konieczność jednolitego stosowania wskazanych wyżej przepisów Ministerstwo udziela następującego wyjaśnienia.

Ponieważ ograniczenie uposażenia może być stosowane jedynie w przypadku zawieszenia pracownika w pełnieniu służby, — zawieszenie zaś podyktowane jest jedną z ustawowo przewidzianych konieczności, spowodowanych lub wywołanych przez pracownika, oraz pociąga za sobą zakłócenie normalnego toku służby i niejednokrotnie zwiększone wydatki personalne, — przeto przy stosowaniu zawieszenia w służbie należy ograniczać uposażenie z reguły o połowę. Uposażenie pobiera bowiem pracownik za ogół czynności związanych z jego służbą, skoro zaś nie wykonywa zupełnie tych czynności i to z własnej winy, to słuszne i celowe jest, aby wynagrodzenie uległo zmniejszeniu do ustawowo dopuszczalnej granicy.

W każdym razie należy stosować ograniczenie uposażenia o 50%, gdy chodzi o straty Skarbu Państwa, które spowodował obwiniony, jako też, gdy niewątpliwe jest, że przewinienie pociągnie za sobą zwolnienie lub wydalenie ze służby państwowej.

Niższe od 50% ograniczenie uposażenia można stosować tylko wyjątkowo. Podstawę do wyjątkowo niższego ograniczenia uposażenia dają takie równocześnie zachodzące okoliczności jak:

a) trudne warunki rodzinne (liczna rodzina, stwierdzona trwała choroba w rodzinie, kształcenie dzieci poza miejscem służbowem i t. p.) i

b) niska grupa uposażenia oraz

c) przeświadczenie władzy, iż zawieszony nie będzie w drodze dyscyplinarnej wydalony ze służby.

Stosowanie ograniczenia uposażenia do połowy jest tembardziej wskazane, że zarządzenie o ograniczeniu uposażenia nie jest ostateczne lecz podlega rewizji władzy wyższej, która może na skutek odpowiednio umotywowanego zażalenia obwinionego oraz wniosku władzy podległej obniżyć odsetek ograniczenia.

Minister W. R. i O. P.

W. Świętosławski.

Okólnik Min. W. R. i O. P. Nr. 60 z dn. 27 października 1938 r. (II Pr.-9168/38) w sprawie korelacji nauki poszczególnych przedmiotów z nauką religji rzymsko - katolickiej.

(*Dz. U. Min. Wyznań Relig. i Oświec. Publ.* 1938 r. N. 11, str. 453).

Rozporządzeniami Nr. II Pr 6647/38 oraz Nr. II Pr-6445/38 z dnia 18 lipca 1938 r. ustalony został w porozumieniu z władzami kościelnemi program nauki religji rzymsko-katolickiej w publicznych szkołach powszechnych I i II stopnia. W związku z tem polecam nauczycielom szkół powszechnych stopnia I i II zaznajomić się z nowym programem nauki religji rzymsko-katolickiej, aby przy realizowaniu programów poszczególnych przedmiotów uwzględniali we właściwy sposób korelację z nauką religji rzymsko-katolickiej.

Minister W. R. i O. P.

W. Świętosławski.

DZIAŁ NIEURZĘDOWY.

SEMINARJUM GŁÓWNE W WILNIE.

1803 — 1833.

Dzięki pracy D-ra Wiktora Worotyńskiego *Seminarjum Główne w Wilnie. Powstanie i pierwszy okres dziejów* (Wilno, *Studja Teologiczne*, t. VII, 1935, str. XVI + 232), *Drugi okres dziejów i zniesienie* (tamże, 1938, str. XVII+307) możemy łatwo zapoznać się z historją i charakterem tej wyższej duchownej uczelni. Praca powstała przy Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Wileńskiego, pod kierunkiem Ks. profesora Cz. Falkowskiego.

Historja Seminarjum Głównego jest to zagadnienie ważne i zajmujące, gdyż dotyczy uczelni, z której wyszły całe zastępy wybitnych biskupów i kapłanów, którzy odegrali ważną rolę w życiu Kościoła katolickiego na terenie zaboru rosyjskiego. Wyszli z niej również niszczyciele unji kościelnej, z Siemaszką na czele. Rzecz jasna, iż wszyscy oni byli w jakimś związku ze swą *Alma Mater*.

Historja wyższej uczelni wileńskiej była ciekawa, gdyż założona, jak zobaczymy, przez ludzi świeckich, na nowych zgoła zasadach zbudowana, była realizacją dotąd nieznanego pomysłu szkolnictwa duchownego.

Z Seminarjum Głównego wyszli metropolici i biskupi, co rządzili diecezjami w czasach najcięższego prześladowania, a rządzili dobrze. Ignacy Hołowiński, Wacław Żyliński, Antoni Fijałkowski, Maciej Wołonczewski, Ludwik Brynk — byli wycho-

wankami Seminarjum Głównego. Również zasłużeni księża, jak Wincenty Lipski późniejszy długoletni inspektor Akademji Petersburskiej, Tomasz Dobszewicz profesor Uniwersytetu Kijowskiego i prałat diecezji Łucko-Żytomierskiej, Paweł Budzyński administrator diecezji Kamienieckiej i wielu innych wyszło z tegoż zakładu.

„Żaden z tych ludzi, pisze Dr. Worotyński, po ukończeniu Seminarjum Głównego nie uzupełniał swych studjów w innej jakiej uczelni, nie rozszerzył swego widnokręgu umysłowego, nie doznał żywych bodźców i podniet twórczych, któreby miały zaważyć decydująco na późniejszej działalności. Pobyt więc w Seminarjum Głównem musiał mieć w rozwoju umysłowo-moralnym każdego z nich wielkie znaczenie". Przytoczone słowa odnoszą się również do odstępców: Siemaszki, Zubki i Łużyńskiego. Rola, jaką odegrało Seminarjum w ich kształtowaniu, jest niezmiernie ciekawa.

Powstanie swoje zawdzięcza Seminarjum Główne Adamowi księciu Czartoryskiemu, kuratorowi Uniwersytetu Wileńskiego, księdzu Hieronimowi Stroynowskiemu i Janowi Śniadeckiemu, rektorom tegoż Uniwersytetu. Do organizacji przynaglała potrzeba. Jan Śniadecki pisał do księcia Czartoryskiego, że „niezmierna trudność znalezienia dobrych i przykładnych Kapłanów świeckich siedzących w Beneficjach i sprawujących obowiązki Plebańskie, okazuje nagłą potrzebę Seminarjum Głównego dla dobra i sławy duchowieństwa Świeckiego" (List z dn. 22 marca 1808). W istocie, u schyłku XVIII wieku stan seminarjów duchownych łacińskich i unickich w metropolji Mohylewskiej wykazywał poważne braki.

Organizacja Seminarjum trwała od 1803 do 1808. (Uporządkowanie spraw materjalnych Seminarjum zabrało aż pięć lat). Na czele Seminarjum stanęła Rada Seminarjum, w której skład wchodzili: Rektor Uniwersytetu, jako prezes, trzech profesorów Wydziału Teologicznego, dwóch członków Kapituły wileńskiej i jeden prałat unicki. Przełożonym Seminarjum był Regens, mianowany przez Radę, a zatwierdzany przez Rzymsko-katolickie Kolegjum Duchowne w Petersburgu. Do pomocy regens miał kilku prefektów i personel administracyjno-gospodarczy.

Widzimy więc dwie rzeczy znamienne: 1) że Seminarjum nie podlegało jurysdykcji biskupów i 2) że na czele Seminarjum stał człowiek świecki. Budziło to duże obawy. Jednakże nie znajdujemy w historji Seminarjum faktu, by Rektor Uniwersytetu nadużył swej władzy i zarządził cokolwiek sprzecznego z zasa-

dami katolickiemi. Dr. Worotyński przejrzał korespondencję, nadsyłaną przez biskupów i innych dygnitarzy duchownych do regensów Seminarjum, do Rady, do Rektorów Uniwersytetu i do kuratora Czartoryskiego, lecz nigdzie nie znalazł wzmianki jakiejś o tem, jakoby Wileńskie Seminarjum Główne miało być zorganizowane, lub prowadzone na niezgodnych z Kościołem zasadach. Przeciwnie, w pismach zwierzchników kościelnych przebija się jak największe zadowolenie z tej szkoły i jak najdalej posunięta dla niej życzliwość. Wyjątek stanowi niechętny stosunek Kolegjum Duchownego w r. 1815, wywołany intrygą. Rzecz jasna, iż umysłowość pierwszej połowy XIX stulecia cechował pewien brak pogłębienia dogmatycznego i pomieszanie pojęć, stąd i sąd o Seminarjum, odpowiadającem duchowi czasu (złączonem z Uniwersytetem, ogniskiem wiedzy świeckiej), był łagodniejszy, lecz, niezawodnie, Autor ma rację, gdy twierdzi, że Seminarjum złego wpływu na swoich wychowanków nie wywierało. Jak zobaczymy dalej, brak było w Seminarjum solidnego wykładu filozofji i teologji dogmatycznej spekulatywnej, lecz były to bolączki ogólne w tych czasach.

Jeżeli chodzi o udział świeckich w zarządzie i wychowaniu w zakładach duchownych, lub kościelnych wogóle, dla porównania przytoczę dwa fakty: W r. 1594 na Uniwersytecie Lowańskim profesor medycyny Tomasz Fienius *vel* Fiens (znany z zapoczątkowania teorji animacji bezpośredniej), aby móc objąć urząd rektora, przyjął tonsurę. Czyli, poza zmianą prawnego stanu, został tym, kim był poprzednio. Dużo później, przy tymże Uniwersytecie powstał Wyższy Instytut Filozoficzny, założony przez Leona XIII, a zorganizowany przez Kardynała Marcier w r. 1894, z czasem Kardynał utworzył przy Instytucie Seminarjum duchowne im. Leona XIII, poddane pod zarząd prezydenta Instytutu, którym może być człowiek świecki (np. znany historyk filozofji średniowiecznej Maurycy De Wulf, piastował tę godność). Lecz dodać należy, że katolików belgijskich cechuje nadzwyczajna karność względem hierarchji kościelnej.

Nie będę streszczał historji Seminarjum Głównego, którą dr. Worotyński podaje na kilkuset stronach swoich książek. Tu, w krótkim artykule, zapoznam czytelnika ze stroną naukową i wychowawczą tego zakładu i z zarzutami, jakie na nim ciążyły.

Jeżeli chodzi o program i charakter nauczania w Seminarjum Głównem, to szczególny nacisk kładziono na nauki biblijne. Pismo święte, język hebrajski i grecki, oraz archeologja biblijna,

zwłaszcza za profesury ks. Michała Bobrowskiego, stały na dość wysokim poziomie. Jednakże czy przyczyniały się do teologicznego wykształcenia, trudno twierdzić, gdyż w tłumaczeniu tekstu używał Bobrowski przeważnie wyjaśnień gramatycznych, historycznych i archeologicznych, pozostawiając na uboczu interpretacje dogmatyczne i moralne. (C. d. n.)

Ks. Józef Zawadzki.

UCHWAŁY VII KURSU DUSZPASTERSKIEGO.

Księża archidiecezji wileńskiej, zebrani na VII Kurs Duszpasterski w dniach od 15—17 listopada 1938 roku pod hasłem „Akcja Katolicka przez książkę i szkołę“, po wysłuchaniu referatów i przeprowadzeniu dyskusji, powzięli następujące rezolucje:

1. Ponieważ Uchwały Pierwszego Synodu Plenarnego w Polsce mają na celu skoordynowanie wysiłków w dążeniu do odnowienia życia chrześcijańskiego w Polsce, zebrani uchwalają dokładnie z temi uchwałami się zapoznać i zaznajamiać z niemi wiernych, zwłaszcza zaś organizacje Akcji Katolickiej.

2. Prosić Jego Ekscelencję Najprzewielebniejszego Księdza Arcybiskupa Metropolitę Wileńskiego o łaskawe przedstawienie Najprzewielebniejszym Księżom Ordynarjuszom diecezyj polskich doniosłości Katolickiego Funduszu Wydawniczego, w celu pociągnięcia całego Duchowieństwa Polski do udziału w tym Funduszu, na zasadach przyjętych w archidiecezji wileńskiej i diecezji pińskiej.

3. Wezwać wszystkich Kapłanów archidiecezji wileńskiej, nie będących jeszcze uczestnikami Katolickiego Funduszu Wydawniczego, by zechcieli zostać uczestnikami tegoż Funduszu.

4. Prosić wszystkich Księży, uczestników Katolickiego Funduszu Wydawniczego, by każdy z nich zechciał zjednać przynajmniej jedną świecką osobę dla tego Funduszu.

5. Prosić wszystkich Księży Proboszczów, by oceniając doniosłość oświaty pozaszkolnej, każdy w swojej parafji zechciał zorganizować bibljotekę—wypożyczalnię, z uwzględnieniem w niej przedewszystkiem książek treści religijnej, oraz dla dziatwy szkół powszechnych.

6. Ponieważ na terenie naszej archidiecezji działa Polska Macierz Szkolna, która ma już dobrą praktykę i odpowiedni personel, dążyć do nawiązania z nią ściślejszego kontaktu, w celu propagowania czytelnictwa, a wobec tego zakładać na terenie parafji

Koła Polskiej Macierzy Szkolnej i zapisać się do liczby jej członków, albo dążyć do nawiązania kontaktu z Towarzystwem Czytelni Ludowych w Poznaniu.

7. Uświadamiać wiernych o szkodliwości mieszanych pod względem wyznaniowym szkół, zwłaszcza z żydami, których psychika wyraźnie nastawiona jest na materjalizm, obniżanie wszelkiego idealizmu i wybujały seksualizm.

8. Uświadamiać wiernych w kierunku walki o szkołę wyznaniową, tudzież o to, by wychowanie młodego pokolenia nie było polecane osobom wyznań niekatolickich, zwłaszcza zaś żydom, oraz zwracać baczną uwagę na osoby, którym się udziela misji kanonicznej do nauczania religji, i czuwać nad tem, by podejmujący się nauczania religji w szkołach publicznych rzeczywiście nauczał religji, a nie przerabiał innych przedmiotów na godzinach, przeznaczonych na jej naukę.

SPIS KSIĄŻEK WAŻNYCH DLA KSIĘŻY PREFEKTÓW.

Zarząd Koła Księży Prefektów poleca uwadze kolegów następujące książki:

Ks. R. Jałbrzykowski, Arcybiskup.	U źródeł sakramentalnych łaski i miłości Bożej. Wilno, 1938, str. 511. Książka ta przyczyni się do ożywienia wykładów liturgiki	4.80
Ks. P. Siwek T. J.	W pogoni za nieskończonością, XX. Jezuici	3.—
Ks. Fr. Sawicki.	Dusza nowoczesnego człowieka, Św. Wojciech	3.—
Ks. Wł. Hozakowski.	Dzieje Mszy Św. „Ostoja“	4.—
H. R. Benson.	Paradoksy katolicyzmu, Św. Wojciech	2.—
„ „	Chrystus w życiu Kościoła, Św. Wojciech	2.—
Ks. Br. Bojulka T. J.	Czy Go znasz? XX. Jezuici	1.80
Ks. Rademacher.	Religja a życie, Św. Wojciech	4.50
Ks. J. Winkowski.	Praktyczny podręcznik duszpasterski w szkole	3.—
Ks. J. Kruszyński.	Studja nad porównawczą historją religji, Św. Wojciech	5.—
Le Roy.	Religja ludów pierwotnych, Warszawa 1912	3.—
Ks. Lindworsky T. J.	Psychologja eksperymentalna, Jezuici	6.—
Ks. J. Adamski T. J.	Łaska Boża, Jezuici ½ opr.	7.—
Ks. B. Bartmann.	Nauka o czyśccu, Jezuici	1.80
Ks. Bartynowski T. J.	Apologetyka podręczna, Jezuici	4.—
Ks. J. Donat T. J.	Wolność nauki, Jezuici	6.50
Ks. P. Siwek T. J.	Wędrówka dusz, Jezuici	2.50
Ks. Pinard de la Boullaye,	Jezus Chrystus obiecanym Mesjaszem, Jezuici	3.—
Christian Michał.	Chrześcijańskie pojęcie sportu, Jezuici	2.60
Broglie Emanuel.	Św. Ambroży, Jezuici	2.—
Pastor Ludwik.	Katoliccy Reformatorzy XVI stulecia, Jezuici	2.—
Z. Baranowski.	Zagadki życia	5.—
Ks. Bp. Bougaud.	Chrystjanizm a czasy obecne, Św. Wojciech t. I zł. 6.—; t. II — 8.—; t. III — 5.—; t. IV — 6.—; t. V —	5.—
Ks. M. Gihr.	Ofiara Mszy Św., Św. Wojciech	12.—
E. Wasman.	Biologja nowoczesna a teorja rozwoju, Gebethner	3.—
Ks. M. Sieniatycki.	Problem istnienia Boga, Św. Wojciech	2.—

Ks. K. A. Kneller T. J.	Chrześcijaństwo a przedstawiciele nowoczesnej wiedzy przyrodniczej, Gebethner	2.—
Ks. Rostworowski T. J.	Charakter i znaczenie biskupstwa w pierwszych dwóch wiekach dziejów Kościoła, Jezuici	5.—
Ks. Fr. Madeja	Zmartwychwstanie Chrystusa. Studjum apologetyczno-biblijne, 1922	5.—
Fr. Foerster	Światło wiekuiste a ziemskie ciemności, Katowice	4.30
„ „	Stare i nowe wychowanie, Katowice	5.—
Mazurkiewicz X.	Wychowanie w świetle chrześcijańskiej prawdy	3 60
Kwiatkowski X. Fr.	Z pogranicza filozofji i teologji, Kraków	7.50
Debout J.	Światowe damy, Sylwetki moralne, Warszawa 1938	2.30
K. Adam.	Istota katolicyzmu, Św. Wojciech 1931	6.—
„ „	Jezus Chrystus, Poznań 1936	7.50
Pilarski.	Prawda o księżach, Kraków 1938	—.20
Jasiński X. W.	O katolicką szkołę w Polsce, Poznań 1938	2.50
	Oskarżamy masonerję, broszura	—.50
Pierożyński A.	Zakony męskie	6.—
Ketter P.	Chrystus a kobiety, Warszawa 1937	7.—
Willam Fr.	Życie Jezusa na tle kraju i narodu izraelskiego, Kraków 1936	8.—
	Wiara w nieśmiertelność, Warszawa 1936	3.50
	Małżeństwo w świetle nauki katolickiej	8.—
X. St. Gralewski.	Wyznania protestantów w Polsce	9.—
Plus.	Szaleństwo krzyża	2.20
Sawicki.	Życie ludzkie, Poznań 1936	3.25
„	Założenia filozoficzne katolickiej myśli społecznej, Poznań 1937	—.60
„	Kryzys kultury a religja	—.50
„	Filozofja życia	2.75
„	Filozofja miłości	1.50
„	Dlaczego wierzę	2.—
Maeder.	Katolikiem jestem	3.—
„	Chrystus Wielki Monarcha	1.—
„	Powrót do Mszy Św.	1.50
Jerzy Ryx.	Wiara a wiedza, Lwów 1938	6.—
X. J. Archutowski.	Kosmogonja Biblijna, Kraków 1924	3.60
Ks. Sieniatycki.	Opatrzność Boska, Lwów 1902	wyczerpane
Ks. J. Adamski.	Studjum o duszy ludzkiej	„
Ks. Bukowski.	Śmiertelność i nieśmiertelność ciała człowieka	1.—
Ks. K. Wais.	Spirytyzm, Lwów 1920	wyczerpane
„ „	Dziwy hipnotyzmu, Lwów 1922	2.—
Ks. Żychliński.	Tajemnica Słowa wcielonego, Poznań 1935	5.50
Ks. Wł. Zahorski.	Darwinizm wobec rozumu i nauki, Kraków 1886,	wyczerpane
Ks. A. Dobroniewski.	Modernizm i moderniści, Poznań 1911	—.70
Ks. Wais.	Kosmologja cz. I zł. 8.—; cz. II	5.—
„ „	Teozofja nowoczesna, Lwów 1924	—.80
Ks. N. J.	Reinkarnacja a światopogląd chrześcijański,	wyczerpane
S. Maria Renata.	U źródeł łaski, Poznań 1937	3.50
Tyszkiewicz Jerzy.	Inkwizycja hiszpańska, Warszawa 1929	5.—
Ks. Mieszkowski.	Znajomość ludzi, O temperamentach	2.80
X. Cathrein.	Nauka moralności darwinistowskiej, Warsz. 1886,	wyczerp.
G. Kurth.	Kościół w okresach przełomowych historji, Warsz.	„
Ks. Wł. Śpikowski.	Nasz udział we Mszy Św., Św. Wojciech 1936	1.60
Tretiak Andrzej.	Mąż stanu — kanclerz Tomasz Morus, Warszawa 1938	1.—
X. Dr. Fr. Sawicki.	Życie ludzkie, Poznań 1936	3.25
K. M. Morawski.	Co to jest masonerja, Warszawa 1939	2.50
Hr. M. Sobański.	Odrodzenie narodu przez wiarę i miłość, Kraków	2.50
Łempicki.	Biskupi polskiego renesansu, Lwów 1938	—.75
O. J. Woroniecki.	Katolicka etyka wychowawcza, Poznań 1925	wyczerpana
Ks. Dr. Ciemniewski.	Etyka katolicka, Lwów 1930	4.50
X. Dr. Narajewski.	Odczyty z zakresu etyki ogólnej, Lwów 1929	6.10

X. Dąbrowski.	Ewangelje, ich powstanie i rodzaj literacki	3.90
W. Ładzina.	Zjawiska w Lourdes, Łódź 1926	1.50
Ks. Gadowski.	Nauka Kościoła, Orzeczenia dogmatyczne, 1930	—.60
	Sól polskiej ziemi, Dzieje Sług Bożych, Warszawa 1937	3.50
Jeleński.	Światła tajemnic, Poznań 1936	5.—
Jeske - Choiński.	Psychologja rewolucji francuskiej, Warszawa 1906	wyczerp.
X. Umiński.	Stanisław Hozjusz, Płock 1928	1.50
X. Jan Czuj.	Buddyzm, Poznań 1917	—.80
Aleksander Mohl.	Inkwizycja kościelna, Poznań 1912	wyczerpane
	Joanna d'Arc, Szkice historyczne w 500-letnią rocznicę zgonu, 1931	—.40

Ś. P. KS. HIPOLIT MALINOWSKI.

Dn. 19 listopada r. b. zmarł w Wilnie ksiądz Hipolit Malinowski.

Urodzony dn. 13 sierpnia 1873 r. w Wilnie, ś. p. ks. Hipolit Malinowski kształcił się w I gimnazjum Wileńskiem, a następnie w Seminarjum Duchownem Wileńskiem, które ukończył w r. 1898. Po otrzymaniu święceń kapłańsich dn. 12 czerwca 1898 r. jako pierwsze stanowisko otrzymał ś. p. ks. Hipolit Malinowski wikarjat w Niemenczynie, skąd po roku przeszedł na takież stanowisko do Lidy, a potem w r. 1900 na wikarjat przy kościele Ostrobramskim w Wilnie. Następnie w latach 1900 — 1903 ś. p. ks. Hipolit Malinowski był proboszczem w Różanie, w latach 1903 — 1911 proboszczem w Dobrzyniewie, w latach 1911 — 1915 proboszczem w Wawiórce, w latach 1915 — 1918 kapelanem dla uchodźców w Strugach Białych, w latach 1918 — 1919 proboszczem w Onżadowie, w latach 1919 — 1922 prob. w Wasiliszkach, w r. 1922 był prefektem szkół w Zabłociu, w latach 1923—1927 proboszczem w Kamionce k/Grodna, w latach 1927—1929 proboszczem w Jęczmieniszkach, w latach 1929—1935 proboszczem w Żeladzi.

Ś. p. ks. Hipolit Malinowski nigdy nie cieszył się zbyt silnem zdrowiem, wyczerpująca zaś praca w Dobrzyniewie, gdzie zbudował nowy murowany kościół, oraz przeżycia w czasie wielkiej wojny nadszarpnęły jego zdrowie tak, że w kwietniu 1935 roku wycofał się całkowicie z pracy duszpasterskiej i osiadł najprzód w Nowej Wilejce, a potem w Wilnie na Sołtaniszkach.

Nabożeństwo pogrzebowe za duszę ś. p. ks. Hipolita Malinowskiego odprawił Ks. Prałat Karol Lubianiec dn. 21. XI. r. b.

Ś. p. ks. Hipolit Malinowski pogrzebany został na cmentarzu parafjalnym kościoła Niepokalanego Poczęcia N. M. P. w Wilnie.

Requiscat in pace.

X. K. M.

Dział porad.

I.

Pyt. — W związku z zarządzeniem Ordynarjatu Arcybiskupiego w sprawie uroczystych wystawień Przenajświętszego Sakramentu, zamieszczonego w Nr. 19 z r. b. tychże *Wiadomości*, uprzejmie proszę o wyjaśnienie:

1. Czy pozwolenie, umieszczone pod nr. „5)“ obejmuje również i Mszę św. czy tylko samą adorację *przede Mszą, lub po Mszy?*

2. Czy Msza św. podczas wyliczonych wystawień ma być koniecznie *śpiewana,* czy może być i *czytana?*

3. Czy wobec powiedzenia: „Nigdy też bezwzględnie nie wolno wystawiać Przenajświętszego Sakramentu in pyxide“, nie wolno również „wystawiać“ (odmykać drzwiczek taberaculum) Najśw. Sakrament in pyxide na odśpiewanie Suplikacyj i udzielenie benedykcji?

Ks. M. J.

Odp. — Ad 1. Można w pierwsze niedziele odprawiać Mszę św. śpiewaną z wystawieniem w monstrancji PP. Sakramentu, czyli pozwolenie obejmuje również i Mszę św.

Ad 2. Jak widać z pierwszego ustępu zarządzenia, podczas wystawień PP. Sakramentu w monstrancji Msza św. powinna być *zawsze śpiewana.* Dekret nie dopuszcza Mszy św. czytanych wobec wystawionego PP. Sakramentu.

Ad 3. Na to pytanie była już udzielona odpowiedź w Nr. 20 *Wiad. Arch.* za r. b. na str. 302. — Obecnie tylko krótko odpowiadamy: można otworzyć drzwiczki tabernaculum i wtedy przed PP. Sakramentem odśpiewać suplikacje, czy odczytać jakie modlitwy, a potem udzielić PP. Sakramentem in pyxide benedykcji.

Słowa: „Nigdy też bezwzględnie nie wolno wystawiać Przenajśw. Sakramentu in pyxide“ rozumieć należy w ten sposób, że nie można puszki stawiać poza tabernaculum, np. na tronie, dla odprawienia Mszy św., suplikacyj, czy innych modlitw i udzielania potem benedykcji.

Ks. W. Z.

II.

Pyt. — Proszę o wyjaśnienie pewnych wątpliwości, powstałych w związku z zarządzeniem co do uroczystych wystawień Przenajświętszego Sakramentu.

1. Czy nieszpory w pierwszą niedzielę miesiąca, jak również i w uroczystości Matki Boskiej mogą być odprawiane z wystawieniem PP. Sakramentu?

2. Czy w pierwszą niedzielę miesiąca po adoracji, może być celebrowana procesja cum Sanctissimo?

3. Czy suplikacje mogą być śpiewane po wotywie przy otwartych drzwiczkach tabernaculum?

4. Czy w uroczystość Chrystusa-Króla może być wystawienie PP. Sakramentu chociażby podczas nieszporów?

Ks. J. Ł.

Odp. — Ad 1. Nieszpory w pierwszą niedzielę, czy inne uroczystości mogą być celebrowane z wystawieniem PP. Sakramentu tylko wtedy, jeśli Ordynarjusz na to udzieli zezwolenia.

Na odprawianie nieszporów coram Sanctissimo w dekrecie niema ogólnego zezwolenia.

Ad 2. Procesja cum Sanctissimo w pierwszą niedzielę miesiąca po adoracji może być celebrowana. Ponieważ zaś w pierwsze niedziele miesiąca na mocy ogólnego w dekrecie zezwolenia można odprawiać Mszę św. coram SS-mo solemniter exposito, przeto lepiej trzymać się starego

porządku: po pokropieniu wystawienie PP. Sakramentu, potem procesja, następnie adoracja, potem Msza św. śpiewana, po niej suplikacje, nareszcie błogosławieństwo.

Ad. 3. Można śpiewać suplikacje po wotywie przy otwartem tabernaculum. Por. odpowiedź na pytania X. M. J.

4. Na wystawienie PP. Sakramentu w uroczystość Chrystusa Króla, chociażby podczas nieszporów, trzeba uzyskać pozwolenie, bo ogólnego na to pozwolenia niema.

Ks. W. Z.

Z ŻYCIA ARCHIDIECEZJI.

Zmiana granic dekanatów Głębockiego i Nadwilejskiego. — Dn. 28. X. r. b. zostały dekretem J. E. Ks. Arcybiskupa-Metropolity, zmienione granice dekanatów Głębockiego i Nadwilejskiego w ten sposób, że do dekanatu Głębockiego z dekanatu Nadwilejskiego zostały włączone parafje Dokszyce i Parafjanów, do dekanatu zaś Nadwilejskiego z dekanatu Głębockiego włączone zostały parafje Mosarz i Borejki.

Kurs duszpasterski. — W dniach 15 — 17 listopada b. r. odbył się w Wilnie kurs duszpasterski, w którym wzięło udział przeszło 100 kapłanów. Myślą przewodnią wygłoszonych referatów była „Akcja Katolicka przez książkę i szkołę“.

STOLICA APOSTOLSKA.

Coraz większy zasięg radja watykańskiego. — Radjo watykańskie będzie obecnie nadawało co czwartek wieczór specjalną transmisję dla Wysp Brytyjskich na fali 49,75 mtr. Podobne audycje w języku angielskim są już transmitowane, mianowicie dla Indyj brytyjskich we wtorki po południu i dla Stanów Zjednoczonych w niedzielę wieczorem.

W niedługim czasie radjo watykańskie zamierza transmitować specjalne audycje w języku arabskim.

Rekolekcje adwentowe w Watykanie. — W dniu 27 listopada rozpoczną się w Watykanie doroczne adwentowe rekolekcje z udziałem Ojca św. Rekolekcje te trwać będą do 3 grudnia. W czasie ich trwania zawieszone będą wszelkie audjencje publiczne u Ojca św. z wyjątkiem audjencyj dla nowożeńców.

Z NIWY KOŚCIELNEJ I DUSZPASTERSKIEJ.

W KRAJU

Z pobytu J. E. Ks. Nuncjusza Cortesiego w Poznaniu. — Dnia 9 b. m. biura Papieskich Dzieł Misyjnych w Poznaniu odwiedził J. E. Ks. Nuncjusz Apostolski Arcybiskup Cortesi, w towarzystwie Ks. prał. Paciniego, radcy Nuncjatury, ks. Marlewskiego, dyr. N. I. A. K., p. mec. Dziembowskiego, prezesa N.I.A.K. i ks. d-ra Baraniaka, sekr. osobistego Ks. Prymasa Polski. Ks. Arcybiskupa Cortesiego przywitał dłuższem przemówieniem prezes krajowy Papieskich Dzieł Misyjnych ks. prał. Bajerowicz, który niedawno wydźwignął się z poważnej choroby. W swojem przemówieniu podkreślił ks. prezes wyniki działalności Papieskich Dzieł Rozkrzewiania

Wiary i św. Piotra Ap. mimo trudności, na jakie napotyka idea misyjna. W serdecznej odpowiedzi Ks. Nuncjusz wyraził swe głębokie zadowolenie z działalności Papieskich Dzieł Misyjnych w Polsce, podkreślając między innemi entuzjazm polskiej młodzieży akademickiej dla idei misyjnej. Zarazem zwrócił uwagę obecnych na wzniosły cel, jakim służą Papieskie Dzieła misyjne. Krzewienie bowiem idei misyjnej i praca dla niej jest par excellence Akcją Katol.

Kończąc swe przemówienie Ks. Nuncjusz Cortesi życzył ks. prałatowi Bajerowiczowi rychłego powrotu do zdrowia. (P. D. R. W.).

Ze Zjednoczenia Polskich Pisarzy Katolickich. – Dn. 14 b.m. w Domu Katolickim im. Piusa XI w Warszawie, odbyło się doroczne walne zebranie Zjednoczenia Polskich Pisarzy Katolickich. Przewodniczył sen. Ignacy Baliński. Sprawozdanie z działalności Zjednoczenia złożył prezes zarządu p. Stanisław Miłaszewski. Sprawozdanie kasowe zreferował skarbnik p. red. dr. Jan Moszyński. Zebranie udzieliło zarządowi absolutorjum i na wniosek przewodniczącego podziękowanie za działalność.

Wobec ustąpienia w myśl § 20 Statutu Zjednoczenia $^1/_3$ składu Zarządu, dokonano wyborów uzupełniających. Wybrani zostali pp.: Artur Chojecki, prof. dr. Oskar Halecki, Zofja Kossak, Medard Kozłowski i Adam Romer — wszyscy ponownie oraz p. Bronisław Skąpski. Na zastępców członków Zarządu zebranie powołało pp. Olgę Tarnowską, Bolesława Jurkowskiego, Henryka-Ignacego Lubieńskiego. Do komisji rewizyjnej wybrani zostali pp.: prof. dr. St. Glaser, prof. dr. Stroński i red. Ad. Grabowski, na zastępców pp. dr. St. Brzeziński i Cithurus. Do sądu honorowego pp.: Ign. Baliński, L. Klecki, B. Lutomski i dr. Jan Rostworowski.

ZAGRANICĄ

„Wozsojedinienie uniatow" w Ameryce. — Wydawany w Warszawie przez prawosławną metropolję tygodnik w języku rosyjskim „Słowo" podaje, powołując się na doniesienie „Ortodoxii", organu patrjarchatu konstantynopolskiego, iż 59 gmin cerkiewnych unitów karpato-ruskich w Ameryce Północnej w liczbie 75 tysięcy dusz „wyraziło chęć połączenia się ze św. Cerkwią prawosławną pod jurysdykcją patrjarchy eukumenicznego". Synod Cerkwi konstantynopolitańskiej przyjął ich na łono prawosławia i mianował dla nich nowego biskupa w osobie dotychczasowego archimandryty Oresta Surniuka z tytułem biskupa agatonikijskiego. Będzie on drugim wikarjuszem amerykańskiego prawosławnego arcybiskupa Athenogora. Konsekracja b-pa Oresta odbyła się już w Konstantynopolu.

Oczywiście, wiadomość tę podajemy na odpowiedzialność wymienionych pism. Niewątpliwie będzie ona wyświetlona przez prasę greko-katolicką.

Zgon wybitnego katolika japońskiego. — Nadeszła do Rzymu wiadomość o zgonie wybitnego katolika japońskiego Seji Noma, wydawcy dziennika „Hochu Shimbun" i wielu wydawnictw, wyróżniających się głębokiem przywiązaniem i wiernością dla Stolicy Świętej.

Międzynarodowy Kongres Eucharystyczny w Indjach. — W 1952 roku Indje brytyjskie będą obchodziły 1900-lecie przybycia do tego kraju, jak mówi podanie jednego z Apostołów, św. Tomasza oraz 400-lecie śmierci ś. Franciszka Ksawerego. W związku z tem katolicy Indyj robią usilne starania, aby w roku tym międzynarod. kongres eucharystyczny odbył się w Indjach brytyjskich.

Z piśmiennictwa.

W obronie Chrystusa Króla. — Dramat religijny wedle powieści ks. Banghi T. J.: „Marja Guadelupe", opracowany przez *S. Marję Alicję* i *ks. Turbaka T. J.* Cena z prawem przedstawiania 1,50 zł. Wydawnictwo Apostolstwa Modlitwy. Kraków, Kopernika 26.

Treść dramatu bardzo interesująca, przedstawiająca bohaterskie walki katolików meksykańskich w obronie Kościoła przeciwko rządowi Callesa. Sceny dramatu pełne napięcia, wzruszające i pobudzające widza do odważnego stanięcia przy Chrystusie Królu, który swoją miłością zwycięża świat. Akcja rozwija się niezwykle żywo i naturalnie. Napięcie uczuciowe silne a zarazem psychologicznie uzasadnione. Ze względu na swoją ideę: Chrystus jest Królem ludzkości, dramat ten możnaby nazwać dramatem Akcji Katolickiej.

Wystawienie nie przedstawia technicznych trudności tak, że dramat ten można odegrać przy najprostszych środkach scenicznych. Dramat zrozumiały i przystępny dla ludowych zespołów teatralnych, a zarazem odpowiadający artystycznym wymaganiom i większych teatrów amatorskich.

Fryderyk Wilhelm Foerster. **„Stare i nowe wychowanie"**, przełożył Joachim Brachman. Str. 208, cena 5 zł. Nakł. Księgarni i Drukarni Katolickiej w Katowicach.

W niniejszej książce autor stawia sobie za zadanie wykazanie konieczności syntezy pomiędzy pedagogiką tradycyjną a pedagogiką nowoczesną przez dokonanie skrupulatnej selekcji trwałych wartości obu zwalczających się prądów, ze względu na rolę, jaką odegrać ma pedagogika w przyszłości w życiu jednostki, rodziny, państwa i społeczności. Na tle panujących stosunków w Niemczech, które poddaje bardzo ostrej krytyce, popartej licznemi przekonywującemi argumentami, wykazuje błędy i niedorzeczności stosowanych w w. XX, t. zw. „stuleciu dziecka", jednostronnych metod w wychowaniu młodego pokolenia. Po skreśleniu swego „credo wychowawczego" w rozdziale „Istota wychowania" następuje niewyczerpana kopalnia praktycznych rad i wskazówek, zdążających do przedstawienia ideału wychowawczego, uwarunkowanego jednak od odrodzenia się etyki wychowawczej.

Ze względu na różnorodność zagadnień, jakie autor naświetla, książkę polecić można bardzo szerokiemu ogółowi.

Nieocenioną przysługę odda ona każdemu wychowawcy w szkole na wszystkich stopniach nauczania, a to zarówno początkującemu jak i zaawansowanemu, czy on będzie się zaliczał do pedagogów postępowych, czy też tak zwanych konserwatystów.

Nie powinno jej również zabraknąć w rękach rodziców, którzy w poradniku tym znajdą wiele wskazówek odnośnie do wychowania dzieci w sytuacjach, w których w nowoczesnym prądzie życia wobec pewnych zjawisk nieraz będą stali bezradni. Problem postępowania z młodzieżą nowoczesną znalazł w książce całkowite rozwiązanie.

Książkę należy polecić również organizacjom młodzieżowym. Omawia ona wielostronnie sprawę zachowania się i dlatego posłużyć może jako kodeks zasad i form grzeczności. Ponieważ w nowoczesnym ruchu młodzieżowym ćwiczenie takich zasad aż do stworzenia pewnego standartu jest rzeczą nieodzowną, książka powinna się znaleźć jako drogowskaz w bibljotekach organizacyj młodzieżowych, a już conajmniej w ręku prezesów czy naczelników („wodzów") poszczególnych organizacyj.

Drukowano za zezwoleniem J. E. Księdza Arcybiskupa - Metropolity.

Wydawca: KURJA METROPOLITALNA WILEŃSKA.
Redaktor: KS. JÓZEF PONIATOWSKI.
Drukarnia Archidiecezjalna w Wilnie.